

Népművelési előadás

A gyümölcsöskert

Egészen a legutóbbi időkig általános tapasztalat volt, hogy a mi kisgazdáink keveset foglalkoznak a gyümölcs-termesztéssel, a tulajdonukban lévő gyümölcsfákat nem gondozzák eléggé és kellően, úgy hogy emiatt a remélhető termés nem következett be gyakran. Pedig a meglévő fákat nemcsak fenntartani kötelességünk, de a beteg és már pusztult fákat is új, nemes gyümölcsfákkal kell pótolni, hogy gyermekeink és unokáink élvezhessék a szülőktől örökölt gyümölcsfák termését.

Hazánkban némely vidéken az a jó szokás terjedt el, hogy a fiatal legénynek nem lehet addig megházasodnia, míg bizonyos számú gyümölcsfát nem ültetett el. Dicséretre méltó szokás ez, fenntartása és továbbterjesztése volna kívánatos.

Rendelet folytán minden népiskola köteles tavasszal a gyermekekkel ünnepélyesen egy fát ültetni s ezen alkalommal a gyümölcsfák szeretetére kell felhívni figyelmüket.

Az emlékfauültetés is hálás megemlékezés a nagy és dicső elődekről, hősi halottainkról, de ezenkívül a fák iránt való kegyeletről és szeretetről is tanuskodik. Hogy a fák iránt való szeretet és kegyelet hazánkban mennyire emelkedett, az abból is kitűnik, hogy ha 80 évre visszagondolunk, igen sok községben a fák ápolását, gondozását inkább csak a nagybirtokosoknál, papoknál és tanítóknál lehetett látni. Ma már a falvak hazai akác-, eper- és egyéb — gyümölcsstermést hozó — fák között sorakoznak.

A kisgazda mindinkább arra kényszerül azonban, hogy az élet súlyosodó terhei jövedelmének szaporításával elleensúlyozza. A gyümölcsstermesztéssel jövedelmünket gyarapíthatjuk anélkül, hogy az eddig folytatott mezőgazdasági növénytermelést és állattenyésztést csökkenteni kellene. Sok helyen az elhelyezett gyümölcsfa az éghajlatot javítja és a fűnövést előmozdítja, különösen a legelőkön.

De mennyivel barátságosabb, kedvesebb és szebb az a vidék, ahol lakásaink gyümölcsfákkal vannak körüvéve s a forró nyáron nemcsak árnyékot adnak nekünk, a háziállatainknak, hanem tűz esetén bizonyos védelmet is nyújtanak azzal, hogy a tűz terjedését meggátolják. Azonkívül, ha az időjárás kedvező és a fákat kellő gondozásban és ápolásban részesítjük, bő gyümölcsstermést is kapunk. Ez pedig családunk tagjainak mindennapi kenyéréhez és különösen a nehezen emészthető ételekhez könnyű, tápláló és üdítő anyagot szolgáltat.

Ezek indítsanak minden kisgazdát arra, hogy a gyümölcsstermelésre több gondot fordítva, a fák ápolását és fenntartását több szeretettel karolva fel, nemcsak jóleső élvezethez, hanem fokozódó jövedelemhez is igyekezzenek jutni.

Gyakran házunk előtt — az utca vagy országút szélén — is elég széles tér van néhány gyümölcsfa számára. Hazánkban a köztereken, utcák és utak szélén többnyire akác-, eper- és másféle — nem gyümölcsfák — vannak. Mennyivel szebb és hasznosabb volna mindezen területeknek gyümölcsfákkal való beültetése, amint azt néhány helyen már ma is láthatjuk.

Még csak az a kifogás sem egészen helytálló, hogy nem lehet az utcán, országutak mentén gyümölcsfát ültetni, mivel azok gyümölcsét nehéz megvédeni a lopás ellen. Örömmel tapasztaljuk azonban, hogy a szakszerűen ültetett és gondozott gyümölcsfák az országúton is szépen fejlődnek és sok helyen olyan bő termést hoznak, hogy megéri a velük való fáradságot s jó jövedelmet biztosít a közületeknek, tulajdonosoknak is. De gazdasági udvarunkban és a szérűskertben is helyezhetünk el gyümölcsfákat, úgy, hogy azok a kocsival való közlekedést ne akadályozzák.

Legelőkre lehetőleg magastörzsű fákat ültessünk. A két, két és félméter magas törzsű fában az állatok sem tehetnek kárt, ha azokat fiatal korukban karókhöz kötjük és tövissel kerítjük. Néhány eperfát ültethetünk a szárnyasállatok számára, helyet adhatunk a vékonyhéjú diófának, továbbá az erős növéssű körtéből a Nyári Kálmánkörte, az Amanlis vajkörte, a Diel vajkörte és a Papkörte. Az erős növéssű almafajtákból a Ponyik, a Nemes Sóvári, a Sikulai alma, a Szercsika, a Krassói Masánszkinak. A szilvafák itt nem felelnek meg, mert növéssük nem elég erős; a cseresznyefák termését pedig nehezen védhetjük meg a madaraktól.

Különösen fontos a nemes faj kiválasztása, továbbá az, hogy a termést jó áron eladhassuk. Alábbiakban közlünk néhány gyümölcsfajtát az ismertebbek közül.

Az almafajtákból ajánlhatjuk:

Nyári: Fehér és piros Asztrakán, Nyári borizü, Nyári vajalma.

Őszi: Tüköralma, Őszi selymes, Gravensteini, Dancigi bordás.

Téli: Batul, Téli aranypármen, Kanadai renet, Jonathan, Londoni pepin, Nemes Sóvári, Sikulai, Szercsika, Sárga Bellefleur, Ananász renet, Török Bálint, Pornyik, Hamvas muskotály (Kék alma).

A *körtefajtákból*:

Nyári: Zöld Magdolna, Árpával érő, Nyári Kálmán (=Torzsátlan), Amanlis vajkörte.

Őszi: Császárkörte (=Őszi bergamot), Erdei vajkörte, Izambert, Avranches-i jó Luiza, Napoleon vajkörte, Bosc kabakja, Liegel vajkörte.

Téli: Diel vajkörte, Nemes Kolmár, Téli esperes, Papkörte, Esperen bergamot, Hardenpont téli vajkörte, Malines-i Jozefina.

Ha törpe körtefákat akarunk nevelni, ezeket birsre kell oltanunk és a gyümölcsös házi kertben a szélső ágyásokba célszerű elhelyezni.

Törpefának a nagygyümölcsű fajták közül ajánlhatók:

Nyári: Vienne diadala, Williams (Vilmos körte), Monchallard.

Őszi: Angulemei hercegnő, Pitmaston, Társulati esperes, Jodignei diadal.

Téli: Téli esperes, Olivier de Serres, Esperen bergamot.

A *birsfajtákból* ajánlhatók: Berecki birs, Portugáli birs.

A *szilvák*ból következő fajták ajánlhatók:

Koraérők: Piros Nectarine, Lucas korai, Rivers korai.

Középérők: Nagy zöld ringlő, Althan ringlő, Kirke, Viktória királyné, Sárga Mirabella.

Későn érők: Besztercei, Besztercei muskotály, Ageni szilva, Späth Anna.

A *cseresznyefajtákból* ajánlhatók:

Disznódi fűszeres, Korkoványi ropogós, Glocker óriás, Nagy hercegnő, Korponai fekete ropogós, Dönissen sárga ropogós.

A *meggyek*ből ajánlhatók a következő fajták:

Kőrösi meggy, Északi meggy, Eugénia császárné, Ostheimi meggy, Spanyol meggy, Pándy meggy.

A *kajszi*fajtákból ajánlhatók: Rózsabarack, Magyar legjobb, Nagyszombati nagy, Ambrózia, Bredai, Nancy-i.

Az *őszibarack*ból ajánlhatók:

Korán érők: Amsden, Korai Alexander.

Középérők: Fehér és Piros Magdolna, Korai Mignon, Gyümölcskertek királynéja, Vezzerle-Duranci.

Későn érők: Lord Palmerston, Nagy Mignon.

*Sima héjuak*ból: Lord Napier, Victoria.

A *csemege*szőlőkből ajánlható fajták:

Korán érők: Csaba gyöngye, Madelaine rogate, Korai Malingre, Sárga és Zöld selyem szőlő, Ottonel muskotály, Passzatutti, Korai piros Veltelini.

Középérők: Fehér és piros gyöngyszőlők, Sárga és Alexandriai muskotály.

A *diófajtákból*: a Papirhéju, Nagybányai nagy puha-héju.

A *mogyorófajtákból*: Piros cseresznyeribiszke, Világos piros ribiszke, Fehér Versaillesi.

Az *egresfajtákból* ajánlhatók: Sárga korai, Smaragd-szinü, Fehér óriás, Winhaus Industrie, Maurer magonca.

A *málnákból* ajánlhatók: Billard piros kétszertermő, Őszi sárga meglepő.

Eladásra csak kevés fajtát termelünk és legyünk különös tekintettel azokra, amelyek vidékünkön kitünően tenyésznek s gyümölcsük keresett.

Kormányunk minden vidékre megállapította a nagyban termelésre érdemes gyümölcsfajtákat, Külkereskedelmi Hivatalunk pedig készséggel ad utmutatást a külföldön keresett fajtákra nézve.

Mivel a faültetés nagyjából már közismert, azért átterünk a fiatal gyümölcsfák ápolására. A fa körül ásott tányéralaku mélyedést legalább 1 méteres átmérőben gyakran felporhanyítjuk és félérett trágával, vagy lombbal beborítjuk; száraz időben gyakran megöntözzük. A pajorokat, egereket, pockokat és a többi, földben élő és gyökereket rágó állatokat fel kell keresni és el kell pusztítani.

A törzsön élő paizstetveket lekeféléssel lehet eltávolítani, de biztosabb célt érünk, ha nyolc százalékos fakarbolineum oldattal lemossuk a törzset és a korona ágait.

A törzs fás részeiben a füzfapille és a vadgesztenyefa-pille hernyója gyakran meneteket rág, mi a földön található ürüleből ismerhető fel. Azokat a helyeket, ahol a hernyók magukat a fa törzsébe berágták, ki kell vágni és az így készült lyukba egy hegyes drótot tolunk, azt a rágás menetén fel és alá tologatjuk, így a rágásmenetben lévő hernyót megszurhatjuk és megölhetjük. Azután a sebet simára metsszük és oltóviasszal bekenjük.

A nyulak rágásai helyén keletkezett sebek igen nehezen gyógyulnak; legjobb a sebeket éles késsel kivágni és oltóviasszal bekenni. A nyulak rágásai ellen a fatörzseket kora ősztől tavaszig szalmával, náddal, tengerikóróval vagy tövisekkel kell bekötni.

A gyümölcsfák törzsén levő mohák és az elhalt kéreg nedves időben gyökérkefével vagy szalmatekerccsel eltávolítandók, mert ezek a fának szükséges lélegzését akadályozzák és káros rovaroknak adnak buvóhelyet.

Hidegen folyós oltóviaszt következő módon készíthetünk: 1 kilogramm gyantát tűz fölött felolvasztunk, kissé hűlni hagyjuk, akkor 300 gramm finomított 90 százalé-

kos szeszt, ezután 100 gramm lenmagolajat keverünk hozzá. Így elkészítvén az oltóviaszt, bádogszelencékbe öntjük, s használatig elzárva tartjuk.

Ha a fa törzse igen vékony és a hánca idő előtt megfásult, a törzs kérgét annak nyugati oldalán hosszában felhasítjuk és a sebet oltóviasszal bekenjük. Ezt az eljárást »érvágásnak« nevezzük. Az érvágást rendszeren április vagy május hóban végezzük és utána a törzs rendszeren megvastagodik.

A gyümölcsfák levélzetét a cserebogarak, levéltetvek és a hernyók rágásaitól kell védeni. A cserebogarakat naponként korán reggel szorgalmasan lerázzuk és elpusztítjuk. A levéltetvek, amelyek főleg a csonthéjasoknál, a szilvafán, az őszibarackon és a cseresznyefán fordulnak elő, dohányluggal (dohánykivonat kapható a dohányárudákban!) pusztítandók. Ha a vértetű lepte el az almafákat, nehezen szabadulhatunk tőlük. Két liter petróleumot 1 liter meleg tejjel összekeverünk, s ezt a keveréket 60 liter vízzel hígítjuk fel s ezzel az oldattal keféljük le a fa vértetves részeit.

A liztharmat és a korompenész a fiatal gyümölcsfákat meglepve, növekedésükre hatnak károsan. A legtöbb kárt azonban az almaragya okozza, mely az almafákon a leveleket támadja meg s ezzel a termést fejlődésében megakadályozza.

A gyümölcsnél kétféle érést különböztetünk meg: tökéletes és félérést. Szállításra utóbbi érésben kell leszedni a gyümölcsöt, amit azután megfelelő ládába csomagolunk izlésesen s megfelelő kocsikon szállítjuk a legközelebbi állomásra. Ajánlatos a korai fajták termelése, mert ezért jobb árat kap a gazda. Arra is vigyázni kell, hogy kevesebb fajtát, de abból nagyobb mennyiséget termeljünk, így hamarabb kapunk rá vevőt s a gyümölcs árát biztosíthatjuk.

